

DOĞUŞ ÜNİVERSİTESİ DERGİSİ

DOGUS UNIVERSITY JOURNAL

e-ISSN: 1308-6979

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/doujournal>

FİNANSAL RAPORLAMA KALİTESİ İLE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMA KALİTESİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN NEDENSELLİK İNCELENMESİ

CAUSALITY ANALYSIS OF THE RELATIONSHIP BETWEEN FINANCIAL REPORTING QUALITY AND SUSTAINABILITY REPORTING QUALITY

Seda Doğan⁽¹⁾

Öz: Bu araştırma, 2018-2023 yılları arasında BIST 50 endeksinde faaliyet gösteren elektrik, teknoloji, inşaat, ulaştırma ve iletişim şirketlerinin finansal raporlama kalitesi ile sürdürülebilirlik raporlama kalitesi arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Korelasyon testi doğrultusunda, yalnızca finansal raporlama kalitesi ile denetim şirketi arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki bulunmuştur. Araştırmanın hipotezlerine göre, Finansal Raporlama Kalitesi ile Kadın Yönetim Kurulu Üye Sayısı arasında ve Finansal Raporlama Kalitesi ile Kurumsal Yönetim Derecelendirme Notu arasında çift yönlü nedensellik vardır. Ancak, Finansal Raporlama Kalitesi ile Sürdürülebilirlik Raporlaması, Denetim Şirketi, Bağımsız Yönetim Kurulu Üyeleri ve Halka Arz Oranı arasında herhangi bir nedensellik bulunamamıştır.

Anahtar Kelimeler: Finansal Raporlama, Kalite, Sürdürülebilirlik Raporlaması, Nedensellik

Abstract: This study examines the relationship between financial reporting quality and sustainability reporting quality of companies operating in the Electricity, Technology, Construction, Transportation, and Communication sectors listed in the BIST 50 index between 2018 and 2023. In line with the results of the correlation test, a significant and positive relationship was found only between financial reporting quality and audit firm. According to the study's hypotheses, there is bidirectional causality between financial reporting quality and the number of female board members, as well as between financial reporting quality and corporate governance rating. However, no causality was found between financial reporting quality and sustainability reporting, audit firm, independent board members, or public offering rate.

Keywords: Financial Reporting, Quality, Sustainability Reporting, Causality

JEL: G32, Q56

1. Giriş

Şirketlerin faaliyetleri varlıklarını sürdürme, kâr elde etme, büyüme ve topluma hizmet etme amaçlıdır. Şirketlerin bu faaliyetleri, zaman içerisinde finansal durumlarında değişikliklere sebep olmaktadır. Bu değişiklikler belirli bir sistematik çerçeve içinde finansal raporlar aracılığıyla karar vericilere sunulmaktadır (Düzer, 2023: 241). Şirket ekonomisini yanlış tasvir eden raporlar, hissedarların optimal karar verme olasılıklarını düşürmektedir. Bu bağlamda finansal raporlama sadece bir karar alma aracı olmayıp, hem yöneticiler hem de paydaşlar için doğru, tarafsız, tutarlı ve şeffaf bilgiyi sağlayan bir mekanizma görevi görmektedir. (Souza, Flach, Borba ve Broietti, 2019: 557).

⁽¹⁾ Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Bölümü; seddogan85@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2347-1107

Geliş/Received: 26-04-2025; Kabul/Accepted: 22-01-2026

Finansal raporlar, her mali yıl için uluslararası finansal raporlama standartlarına (UFRS) ve/veya ülkeye özgü genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uygun olarak açıklanması gereken organize bir veri setidir. Herkesin erişimine açık olan bu yayınlanmış veri seti vergilendirme, kararlar, analizler, istatistikler vb. gibi ek yükümlülükler için temel oluşturmaktadır (Budai, Denich ve Hajdu, 2021: 109). Finansal raporlar, aynı standartlar uygulansa dahi şirketler arasında farklılık gösterebilir. Muhasebe standartlarındaki esneklik, yöneticilerin finansal raporlamada takdir yetkilerini kullanmalarına imkân sağlamaktadır. Bu da finansal raporların şirketler arasında farklılık göstermesine neden olmaktadır. Yönetimin takdir yetkisini kullanması, şirketin performansı hakkındaki bilgilerin doğruluğunu da tehdit etmektedir. Yanlış veya daha az bilgilendirici finansal bilgiler ile kârların sunumu bilgi kullanıcıları yanıltabilir. Bunun sonucunda düşük kaliteli finansal raporlar ortaya çıkabilir (Şeker, 2020: 4).

Paydaşların baskıları ve bilgi talepleri son yıllarda önemli ölçüde değişmiştir ve şirketlerin buna karşılık vermeleri gerekmiştir. Şirketlerin paydaşlara şeffaflık sağlama ihtiyacı, gelişmiş raporlama kalitesinin itici bir gücü olmuştur (Romero, Ruiz ve Fernandez-Feijoo, 2019). Şirket yöneticileri, paydaşlar arasında büyüyen endişeleri gidermek için güvenilirliği artırma ve raporlama kalitesini yükseltme zorluğuyla karşı karşıya kalmıştır (Al-Shaer, 2020: 2356). Böylelikle, mevzuatla ve finansal tablolarla bağlantılı olarak bilgi kullanıcılarının kalite beklentileri ölçüm yöntemleri formüle edilmiştir (Budai ve diğerleri, 2021: 109). Muhasebe ölçümleri ve açıklamalarının birleşimi, yöneticilere hedeflerine uygun finansal tablolar sunmaları için meşru olanaklar tanımaktadır. Muhasebe seçimlerindeki takdir yetkileri, kazanç yönetimi olarak kabul edilmektedir. Bu yetkiler, sıkı hukuk kurallarına ve muhasebe ilkelerine dayalıdır ve finansal bilgilerin kalitesiyle ilişkilidir (Souza ve diğerleri, 2019: 556).

Sürdürülebilirlik, teknolojik gelişmeler ve bilgiye daha kolay erişim sayesinde günümüzde şirketler için giderek daha önemli hale gelmiştir. İletişim ve ağ oluşturmanın gelişimi, paydaşlara şirketlerin potansiyelini ve geleceğini gözlemleme fırsatı sunmaktadır (Doğan, 2024a: 183). Sürdürülebilirlik raporlaması ise şeffaflığı ve etkili yönetimi göstermek için önemli bir iletişim aracıdır ve özellikle paydaşlara yöneliktir (Amran, Lee ve Devi, 2014). Sürdürülebilirlik raporlaması, yöneticilerin güvenilirliklerini göstermelerine ve paydaşlara şirketlerin sürdürülebilir gelişimi hakkında bilgi iletmelerine yardımcı olan değerli bir iletişim aracıdır (Chen, Srinidhi, Tsang ve Yu, 2016; Romero ve diğerleri, 2019). Sürdürülebilirlik raporunun etik perspektifleri, şirketlerin etik olarak sorumlu olmaya çalıştıklarını ve sürdürülebilir uygulamalar aracılığıyla etik davranışlarını göstereceklerini ileri sürmektedir. Sürdürülebilir uygulamalar hakkında raporlama, şeffaflık ve bilgi etkisi yaratır ve fırsatçı davranışları azaltma eğilimindedir (Al-Shaer, 2020: 2356).

Finansal raporlama kalitesi (FRK) ile sürdürülebilirlik raporlama kalitesi (SRK) arasındaki ilişki, akademik literatürde ampirik bir soru haline gelmiştir ve literatür, bu iki konu arasında bağlantı kurulduğunu göstermektedir. Buna rağmen literatürde FRK ile SRK arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar sınırlı kalmıştır. Söz konusu sınırlı araştırmaların ise çoğunlukla imalat ve finans sektörleri kapsamında yapıldığı görülmüştür. Araştırmacıların yoğun olarak imalat ve finans sektörlerine yönelmelerinin sebebi ise bu sektörlerde faaliyet gösteren şirket sayısındaki yoğunluk olduğu düşünülmektedir. Diğer hizmet sektörlerini kapsayan ve bu araştırmanın örneklemini oluşturan sektörler ise genellikle tüm sektörlerin yer aldığı araştırmalar içinde incelenmiş olup, bu konu nezdinde bu sektörlerle yönelik ayrı bir araştırmaya

rastlanılamamıştır. Öte yandan tüm sektörleri kapsayan bir örnekleme, şirket sayısı fazla olan bir sektörün şirket sayısı az olan diğer bir sektöre ait verileri ve bu verilerden elde edilen bulguları etkileme olasılığı yüksektir. Yani bu durum araştırmada hatalı bulgular elde edilmesine yol açabilir. Bu doğrultuda hem bu etkinin minimize edilebilmesi hem de bu sektörlerin ayrı bir grup halinde incelenebilmesi önemli olarak görülmüştür. Böylelikle elektrik, teknoloji, inşaat, ulaştırma ve haberleşme sektörlerine ait şirketlerin SRK değerlerinin yine bu şirketlerin FRK değerlerini etkileyip etkilemeyeceği sorusu bu araştırmanın motivasyonunu oluşturmuş olup, literatürdeki bu boşluğu ampirik olarak doldurması hedeflenmiştir. Bu bağlamda bu araştırma, diğer araştırmalardan farklı olarak FRK ile SRK arasındaki ilişkiyi 2018-2023 yılları arasında BIST 50 endeksinde işlem gören elektrik, teknoloji, inşaat, ulaştırma ve haberleşme sektörlerine ait şirketler kapsamında incelemiştir.

Araştırma şu şekilde düzenlenmiştir. 1. Giriş bölümünün ardından, 2. Bölümde teorik çerçeve kapsamında FRK ve sürdürülebilirlik raporunun önemi anlatılmıştır. 3. Bölümde bu konulara ilişkin literatür gözden geçirilmiş ve hipotezler geliştirilmiştir. 4. Bölümde araştırma metodolojisi açıklanarak, kullanılan ekonometrik yöntemler ve veri kaynakları sunulmuştur. 5. Bölümde analiz bulguları açıklanarak yorumlanmış ve 6. bölümde sonuç kısmına yer verilmiştir.

2. Teorik Çerçeve

2.1. Finansal Raporlama Kalitesi

FRK'ye ilişkin literatürde ortak bir tanım bulunmamakla birlikte, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (International Accounting Standards Board - IASB) ve Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (Financial Accounting Standards Board – FASB) kavramsal çerçeveleri bu kavramın tanımlanmasına yardımcı olmaktadır. FASB'ye göre, finansal tablolar bir şirketin ekonomik performansını ve kaynaklarını göstermede önemli bir rol oynamaktadır. Bu çerçeveye ayrıca finansal tabloların birincil amacının şirket paydaşlarına ve yatırımcılara yatırım yaparken finansal bilgi sağlamak olduğunu kabul etmektedir. Kavramsal çerçeve ayrıca faydalı finansal raporlama bilgisini adil, eksiksiz, doğru ve tarafsız bilgi olarak tanımlamaktadır (FASB, 2010). Martínez-Ferrero'ya (2014: 52) göre FRK, finansal raporlama sürecinde sağlanan bilgilerin güvenilirliği olarak tanımlanmaktadır. Gaynor ve diğerlerine (2016: 2) göre yüksek kaliteli finansal raporlama, eksiksiz, kavramsal çerçeveye dayalı olarak, tarafsız ve doğru olan ve bir şirketin temel ekonomik durumu ve performansı hakkında doğrulanabilir bilgi sağlayan raporlama olarak tanımlanmaktadır. Biddle, Hilary ve Verdi (2009: 113) ise FRK'yi yatırımcılara şirketin faaliyetleri ve özellikle beklenen nakit akışları hakkında bilgi aktarmada finansal raporlamanın duyarlılığı olarak tanımlamıştır.

Francis, LaFond, Olsson ve Schipper (2004), kazanç kalitesinin muhasebe ve piyasa tabanlı ölçümler olarak kabul ettikleri 7 ölçüyle değerlendirilebileceğini belirtmişlerdir. Muhasebe tabanlı ölçümler yalnızca nakit veya kazanç gibi muhasebe bilgilerine dayanırken, piyasa tabanlı ölçümler hem muhasebe hem de piyasa verilerini dikkate almaktadır. Muhasebe tabanlı ölçümler, tahakkukların kalitesi, kazançların sürekliliği, kazançların öngörülebilirliği ve kazançların düzgünlüğü olarak ifade edilirken, piyasa tabanlı ölçümler değer ilgisi düzeyi, zamanlama ve ihtiyatlılık olarak ifade edilmektedir.

Literatür, FRK'yi ölçen çalışmalarda farklı kriterlerin kullanıldığını göstermektedir. Araştırmaların bir kısmında, FRK ölçümü için kazanç yönetimi uygulamalarının kalite göstergesi olarak ele alındığı gözlenirken (Selimefendigil, 2023: 67) diğer araştırmaların ölçüm aşamasında dipnot kalitesini ölçüt olarak değerlendirdiği belirlenmiştir (Czerney, Schmidt ve Thompson, 2014; Campbell, 2015).

2.2. Sürdürülebilirlik Raporlama Kalitesi

Literatürde sürdürülebilirlik kavramı genel olarak sürdürülebilir kalkınma ve kurumsal sürdürülebilirlikle aynı anlamı paylaşmakta ve aynı koşulları ifade etmektedir (Doğan, 2024b: 89). Bu bağlamda sürdürülebilirlik, sürdürülebilir kalkınma ve kurumsal sürdürülebilirlik kavramları sosyal ve çevresel sürdürülebilirliğin bütünleştirilmesi olarak tanımlanmaktadır. Sürdürülebilirliğe ulaşmak için örgütlerin ve şirketlerin kâr stratejilerini kısa vadeli değil uzun vadeli bir odakla planlamaları gerekmektedir (Dyllick ve Hockerts, 2002: 132).

Literatürde sürdürülebilirlik raporu, şirketlerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine uygun kurumsal performanslarının açıklanması ve hesap verebilirliği olarak tanımlanmıştır. Bu bağlamda şirketler tarafından sürdürülebilirlik raporunun benimsenmesi, şirketlerin sürdürülebilir kalkınmaya olan bağlılıklarının bir göstergesi olarak kabul edilmiştir (Clayton, Rampedi ve Rogerson, 2015: 8).

Sürdürülebilirlik raporunun temeli 1976'lı yıllara dayanmaktadır (Maguire, 2011: 2). 1980'lerden sonra, aşırı kaynak kullanımının hem çevreye hem de şirketlerin ekonomik geleceğine zarar verdiği ortaya çıkmıştır (Doğan, 2024b: 61). Kurumsal sosyal sorumluluk (KSS) kavramının ortaya çıkışı ise şirketlerdeki artan bu etik sorunlardan kaynaklanmıştır (Varzaru, Bocean ve Nicolescu, 2021: 3). Böylelikle bu olumsuz durumu düzeltmek için birçok örgüt ve sendika harekete geçmiştir. Kurumlar, etik yönetim sistemleri, yönetim ilkeleri, çeşitli çevresel ve sosyal sorumluluk standartları ve şirketler için davranış kuralları geliştirmiştir. Böylece şirketler, 1980'li ve 2000'li yıllar arasında finansal raporlarının yanı sıra finansal olmayan faaliyetlerini de içeren ve gönüllü olarak hazırladıkları çevre raporları ve KSS raporları gibi ek raporlar hazırlamaya başlamıştır (Doğan, 2024b: 61; Maguire, 2011: 2). Bu girişim, çevresel ve sosyal etkilerin açıklanması, paydaşların kararlarında dikkate alınabilecek bilgiler sağlayarak raporlama hareketini ilerletmiştir. Böylece, yatırımcı nereye yatırım yapacağına, işçi nerede çalışacağına, kamu politikası yapıcısı neyi düzenleyeceğine ve tüketici hangi ürünleri satın alacağına karar verirken, bu finansal olmayan raporlardaki açıklamalardan yararlanmıştır (Maguire, 2011: 2). Bu bakımdan KSS, sürdürülebilir kalkınma için şirket eğitimi ilkeleri, kurumsal yönetim, sosyal sorumluluk, büyüme ve kurumsal performans kadar önemlidir (Varzaru ve diğerleri, 2021: 1). Bununla birlikte son yıllarda yaşanan Enron, Worldcom, HealthSouth vb gibi muhasebe skandalları, şirketlerin finansal raporlarında sundukları bilgilere yönelik endişeler oluşmasına sebep olmuştur. Bu durum hem şirket içinde hem de şirket dışında gerçekleşen ekonomik değişikliklerin finansal raporlarda gerekli ölçüde gösterilmediği endişelerini artırmıştır (De Villiers, Venter ve Hsiao, 2017; Dumay, Bernardi, Guthrie ve Demartini, 2016). Söz konusu endişeler ve paydaşların talepleri doğrultusunda şirket faaliyetlerinin yarattığı sosyal ve çevresel etkilerin raporlanarak açıklanması yoluna gidilmiştir. Günümüzde yatırımcılar ve tüketiciler şirketlerin yalnızca finansal performanslarına değil finansal olmayan performanslarına da bakarak yatırım kararı almaktadır. Örneğin Japonya'da sürdürülebilirlik yatırımlarının şirketlere kâr olarak geri döndüğünü gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Süklüm ve Hiçyorulmaz, 2019). Şirketlerin

sürdürülebilirlik raporlarında çevresel, sosyal ve ekonomik boyutlar doğrultusunda sundukları finansal olmayan bilgilerin şirketlerin finansal performansını etkilediği yönünde bulgulara ulaşmışlardır. Bu bulgular, şirketlerin strateji ve kaynak kullanım etkinliğinin paydaş kararlarında önemli olduğunu göstermektedir (Önce ve Çavuş, 2020; Düzer ve Önce, 2017; Martínez-Ferrero, Garcia-Sanchez ve Cuadrado-Ballesteros, 2015).

Şirket paydaşlarının finansal bilgilerin yanı sıra finansal olmayan bilgilere de ulaşmasını sağlayan sürdürülebilirlik raporları, Küresel Raporlama Girişimi (Global Reporting Initiative-GRI) tarafından oluşturulan bir standartlar çerçevesidir. Sürdürülebilirlik raporlaması, çevresel, sosyal ve ekonomik standartları temel alarak şirketlerin sürdürülebilir kalkınmaya olumlu veya olumsuz katkılarına ilişkin bilgi sağlar (GRI, 2021). Şirketlerin uzun dönemde çevresel ve sosyal açıdan sürdürülebilir olabilmeleri için çevreye ve toplumsal ihtiyaçlara karşı da duyarlı olmaları gerekmektedir. Bu, sosyal raporlama için hem stratejik hem de etik bir neden olarak değerlendirilebilir (Özbay, 2019). Buna göre, bir şirketin sürdürülebilir bir bakış açısını benimsemesi finansal raporlamasının kalitesini artırır ve artan FRK piyasadaki bilgi asimetrisini azaltır. Sürdürülebilirlik raporlamasının zorunlu hale getirilmesi, paydaşlara sağlanan bilginin kalitesinin ve dolayısıyla finansal raporlamanın kalitesinin artırılmasına katkıda bulunabilir. Sürdürülebilirlik raporları, şirketin finansal ve finansal olmayan bilgiler arasındaki ilişkileri görmesini sağlar. Sürdürülebilirlik raporlaması, yöneticinin stratejik değer yaratmaya uygun finansal raporlama politikalarının seçilmesini sağlayan entegre düşünceyi benimsemesini kolaylaştırabilir. Ayrıca, finansal raporlar ile sürdürülebilirlik raporlarındaki bilgiler arasındaki tutarsızlıklar kolayca fark edilebileceğinden, sürdürülebilirlik raporları yayınlayan işletmelerin finansal raporları manipüle etme olasılığı daha düşük olacaktır (Lemma, Feedman, Mlilo ve Park, 2019).

Sürdürülebilirlik raporu, bir şirketin projelerinin ve faaliyetlerinin doğaya veya insan hayatına zarar vermediğini beyan etmektedir. Rapor ayrıca, şirketlerin enerji kaynaklarını dengeli bir şekilde kullandığını da teyit etmektedir. Sürdürülebilirlik raporu, şirketlerin çevresel duyarlılıklarını ve paydaş katılım süreçlerini doğru bir şekilde yönetmelerini, mevcut riskleri avantajlara dönüştürmelerini ve büyüme hedeflerine ulaşmalarını sağlamaktadır. Bir sürdürülebilirlik raporu, şirket faaliyetleri hakkında çeşitli ayrıntıları açıklayarak şeffaflığı ve kurumsal itibarı artırabilir. Bu doğrultuda rapor, şirketlerin meşruiyetini ve marka değerini iyileştirebilir, bilgi asimetrisini azaltabilir, yöneticileri ve çalışanları motive edebilir ve böylece şirket imajını olumlu yönde etkileyebilir (Herzig ve Schaltegger, 2006: 302).

3. Literatür Taraması ve Hipotez Geliştirme

3.1. Literatür Taraması

Yatırımcılar ve kreditorler, yatırım yaparken veya borç finansmanı sağlarken karar verme süreçlerinde çeşitli faktörleri göz önünde bulundurlar. Bu açıdan, şirketler tarafından yayımlanan finansal tabloların ne ölçüde kaliteli olarak değerlendirileceğinin araştırılması önemlidir. Son yıllarda, muhasebe skandallarından sonra, finansal tabloların kalitesi, başta muhasebe ve kazanç yönetimi bakış açısı olmak üzere çeşitli açılardan araştırılmıştır. Bu alanlara ilişkin literatür incelendiğinde, araştırmaların çoğunun finansal tabloların kalitesinden bahsettiği görülmüştür. Ayrıca araştırmacıların finansal tabloların kalitesini farklı açılardan yorumladıkları ve araştırdıkları da tespit edilmiştir. Buna rağmen FRK alanındaki

araştırmalar çok geniş değildir. Bu doğrultuda, araştırmanın belirli bir perspektiften ve belirli bir unsur üzerinden yürütülmemesi, tüm araştırma çerçevesinin incelenmesi gerektiği düşünülmektedir (Budai ve diğerleri, 2021: 109-110).

Literatürde FRK ile denetim arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalarda yer almaktadır.

Özcan (2024), 2017-2022 yılları arasında BIST 30 endeksinde yer alan şirketlerin verilerini kullanarak bağımsız denetim şirketi rotasyonu, kilit denetim konuları ve FRK arasındaki ilişkiyi incelemiştir. FRK'yi temsilen ihtiyari tahakkukları ve şerefiye değer düşüklüğü açıklamalarını tercih etmiştir. Bulgulara, denetim şirketi rotasyonunun ve 4 büyük denetim şirketinin kilit denetim konularındaki değişiklikler üzerinde önemli bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Ancak, kilit denetim konularındaki ve aktif karlılığındaki değişikliklerin FRK üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisi tespit edilmiştir. Selimefendigil (2023), BİST'te işlem gören 262 finansal olmayan şirketin 2012-2021 yılları arasındaki verilerini kullanılmış ve şirketlerin denetim kalitesinin FRK üzerindeki etkisini analiz edilmiştir. FRK'nin bir göstergesi olarak kazanç yönetimi uygulamalarını ölçmek için Jones Modeli kullanılmıştır. Dört büyük denetim şirketi (E&Y, Deloitte, KPMG ve PwC) tarafından denetlenen denetim kalitesinin bir ölçüsü olarak belirlenmiştir. Bulgular, denetim şirketinin büyüklüğünün yönetim uygulamalarını etkilediğini göstermektedir. Buna ek olarak, kârlılık oranının şirketlerin kazanç yönetimi uygulamaları üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Ancak, kazanç yönetimi uygulamaları ile şirket büyüklüğü, borçluluk düzeyi ve likidite pozisyonu arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır. Cengiz ve Tosunoğlu (2017), Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'nın (UFRS) FRK üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Araştırmada, BIST imalat sektöründeki 50 şirketin UFRS öncesi 2001-2004 ve UFRS sonrası 2005-2008 dönemlerine ait verilerini kullanılmıştır. Kazanç yönetimi göstergesinin bağımlı değişken olduğu modelin sonuçlarına göre, UFRS uygulandıktan sonra kazanç yönetimi uygulamalarının arttığı ve FRK'nin azaldığı belirlenmiştir.

Literatürde FRK ile KSS ve SRK'yi inceleyen araştırmalar bulunmaktadır.

Önce ve Çavuş (2020), 2015-2018 yılları arasında BIST İmalat Sektöründe faaliyet gösteren şirketler için sürdürülebilirlik raporlaması ile FRK arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Elde edilen bulgular, sürdürülebilirlik raporlaması yayınlayan işletmelerin finansal raporlarının sürdürülebilirlik raporlaması yayınlamayan işletmelere göre daha kaliteli olduğunu göstermiştir. Kazanç yönetimi uygulamaları daha az olan işletmeler yüksek kalitede finansal raporlar sunmakta ve sürdürülebilirlik raporlaması aracılığıyla paydaşlarına karşı daha şeffaf olmaktadır. Al-Shaer (2020), 2007-2018 dönemleri arasında FTSE 350 şirketlerinin yüksek SRK sergilemelerinin kazanç yönetimi faaliyetlerinde bulunma olasılıklarını düşürüp düşürmediğini incelemiştir. Ayrıca şirketlerin yüksek kaliteli sürdürülebilirlik raporları üretmeyen şirketlere göre daha şeffaf ve güvenilir finansal bilgiler sunup sunmadıklarını ve SRK ile denetim sonrası FRK arasındaki ilişkinin denetim çabasına bağlı olup olmadığını incelemiştir. Bulgular, yüksek kaliteli sürdürülebilirlik raporları üreten şirketlerin kazanç yönetimi metrikleriyle anlamlı ve olumsuz bir şekilde ilişkili olduğunu göstermektedir. Tuan (2020), 2010-2017 yılları arasında BIST'te işlem gören finansal olmayan şirketlerden elde edilen 1908 firma/yıl gözlem ile şirket yönetim kurulunun bağımsızlığının şirketin FRK üzerindeki etkisini araştırmıştır. Bulgular, yönetim kurulunun bağımsızlığı ile FRK arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif bir ilişki olduğunu göstermektedir. Souza ve diğerleri (2019), KSS bilgileri ile FRK arasındaki

ilişkiyi incelemişlerdir. Sosyal sorumluluk sahibi şirketlerin daha kaliteli finansal muhasebe bilgilerine sahip olup olmadığını belirlemek için 2012-2016 yılları arasında 1.181 şirketten oluşan bir örneklem kullanmışlardır. Ortaya atılan hipotezlerin aksine, KSS açıklamaları ile FRK göstergeleri arasında bir ilişki bulunamamıştır. Cho ve Chun (2016), 2005-2010 yıllarını kapsayan Kore'de halka açık şirketlerden oluşan bir örneklemden alınan verileri kullanarak, KSS'nin gerçek kazanç yönetimi ile ilişkili olup olmadığını ve kurumsal yönetişimin bu ilişkiyi düzenleyip düzenlemediğini incelemiştir. Araştırma, sosyal açıdan sorumlu şirketlerin gerçek kazanç faaliyetlerini kısıtlayabileceğini ve kurumsal yönetişimin KSS ile gerçek kazanç yönetimi arasındaki ilişkiyi güçlendirdiğini göstermiştir. Muttakin, Khan ve Azim (2015), KSS ile kazanç kalitesi arasındaki ilişkiyi araştırırken 2005-2009 döneminde Bangladeş borsasında listelenen 116 şirketin verilerini kullanmışlardır. Bulgular, daha fazla KSS açıklamasının daha fazla kazanç yönetimine yol açtığını göstermiştir. Lim ve Choi (2013), 2009-2011 yıllarını kapsayan Kore'de listelenen şirketlerden oluşan bir örneklemden alınan verileri kullanarak, hem tahakkuk bazlı kazançlar hem de reel kazanç faaliyetleri ile ölçülen KSS ile kazanç yönetimi arasındaki ilişkiyi araştırmış ve KSS ile reel kazanç faaliyetleri arasında anlamlı ama negatif bir ilişki bulmuştur. Scholtens ve Kang (2013), 10 Asya ülkesindeki şirketlerden oluşan bir örneklemden alınan verileri kullanarak KSS ile kazanç yönetimi arasında negatif bir ilişki bulmuştur. Martinez-Ferrero, Garcia-Sanchez ve Cuadrado-Ballesteros (2013), FRK ile KSS bilgilerinin kalitesi arasındaki ilişkiyi analiz etmek için 2002-2010 dönemleri arasında 747 uluslararası borsaya kayıtlı finansal olmayan şirketten oluşan bir örneklemi incelemişlerdir. Sonuçlar, yüksek tahakkuk kalitesine sahip ve/veya kazanç yönetimi uygulamalarını daha az gerçekleştiren muhafazakâr şirketlerin yüksek kalitede finansal bilgi ve yüksek kalitede KSS bilgisi raporladığını göstermiştir. Hong ve Andersen (2011), 1995-2005 yıllarını kapsayan finansal olmayan ABD şirketlerinden oluşan bir örneklemden alınan verileri kullanarak KSS ile kazanç yönetimi arasındaki ilişkiyi araştırmış ve KSS yapan şirketlerin kazançları yönetme olasılıklarının daha düşük olduğunu bulmuşlardır. Ayrıca etik ve itibar faktörlerinin yöneticileri yüksek kaliteli finansal raporlar üretmeye yönlendirdiğini savunmuşlardır. Yip, Van Staden ve Cahan (2011), petrol ve gaz ile gıda endüstrilerine odaklanmış ve ilk sektörde KSS ile kazanç yönetimi arasında negatif, ikinci sektörde ise pozitif bir ilişki olduğunu tespit etmişlerdir. Prior, Surroca ve Tribó (2008), 2002-2004 yıllarını kapsayan 26 ülkeden 593 şirketten oluşan bir örneklemden alınan verileri kullanarak KSS ile kazanç yönetimi arasında pozitif bir ilişki bulmuşlardır. Bununla birlikte özel çıkarları için kazançları manipüle eden yöneticilerin, paydaşlar tarafından incelenme olasılığını azaltmak için KSS faaliyetlerine katılma teşviklerine sahip olduklarını savunmuşlardır.

Literatürde FRK ile çevresel, sosyal ve yönetim (ESG) performansı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalarda bulunmaktadır.

Köse (2022), 2016-2019 yılları arasında BİST'te işlem gören 28 şirket için kurumsal yönetim özelliklerinin ESG açıklamaları üzerindeki etkisini belirlemeyi amaçlayan çalışmada, denetim komitesi toplantı sayısı, denetim komitesi üye sayısı ve yönetim kurulundaki bağımsız üye sayısının ESG değerlerini nasıl etkilediği incelenmiştir. Bulgular, yönetim kurulundaki bağımsız üye sayısı ile ESG değerleri arasında pozitif bir ilişki olduğunu, ancak denetim komitesi toplantı sayısı ve denetim komitesi üye sayısı için negatif bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Yalçın (2022), finans sektörü hariç olmak üzere BİST Sürdürülebilirlik Endeksi'nde yer alan 30 şirketin 2018-2020 verilerini kullanarak şirketlerin genel sürdürülebilirlik, çevresel, sosyal ve yönetim performansının kazanç kalitesi üzerindeki etkisini araştırmıştır. Bulgular, genel sürdürülebilirlik performansı ile kazanç kalitesi arasında olumlu bir ilişki olmasına rağmen, çevresel, sosyal ve yönetim performansı ile kazanç kalitesi arasında anlamlı bir ilişki olmadığını göstermiştir. Şeker (2020), 2010-2017 dönemlerine ait 35 ülkeden 2009 şirketin verilerini kullanarak şirketlerin çevresel, sosyal ve yönetim (ESG) performansının FRK üzerindeki etkisini araştırmıştır. Bulgular, ESG performansının FRK üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Rezaee ve Tuo (2019), 2009-2015 yıllarını kapsayan GRI veri tabanındaki halka açık şirketlerden oluşan bir örneklemeden alınan verileri kullanarak çevresel, sosyal ve yönetim raporlarındaki sürdürülebilirlik açıklamaları ile kazanç kalitesi arasındaki bağlantıyı araştırmışlardır. Bulgular, sürdürülebilirlik açıklama miktarının gerçek kazanç kalitesi ile pozitif, ihtiyari kazanç kalitesi ile negatif ilişkili olduğunu ve yüksek sürdürülebilirlik açıklama kalitesinin bu ilişkileri etkilediğini göstermiştir. Yoon, Kim ve Lee (2019), sosyal sorumluluk sahibi şirketlerin daha yüksek kalitede finansal raporlama yapıp yapmadığını araştırmışlardır. Araştırmada, ihtiyari tahakkuklar FRK'nin bir göstergesi olarak, ESG puanları ise kurumsal sosyal sorumluluğun bir göstergesi olarak kullanılmıştır. Bulgular, daha fazla sosyal sorumluluk sahibi şirketlerin daha yüksek FRK'ye sahip olabileceği hipotezini zayıf bir şekilde desteklemiştir. Ayrıca, şirket özelliklerinin ve faaliyet ortamının FRK ile KSS arasındaki ilişkiyi etkilediği tespit edilmiştir.

Literatürde, FRK'ye ilişkin araştırmaların özellikle son on beş yıl içinde artarak incelendiği görülmektedir. Bu araştırmalar incelendiğinde, FRK göstergesi olarak kazanç yönetimi uygulamasının baz alındığı ve kazanç yönetimi ile kurumsal sosyal sorumluluk, sürdürülebilirlik raporlaması, denetim ve ESG performansları arasındaki ilişkilerin ele alındığı görülmektedir. Bu kapsamda FRK ile sürdürülebilirlik raporlamasına yönelik araştırma sonuçlarına göre genel olarak negatif yani ters yönlü bir ilişkinin söz konusu olduğu görülmektedir (Al-Shaer, 2020; Tuan, 2020; Lim ve Choi, 2013; Hong ve Andersen, 2011; Yip ve diğerleri, 2011). Öte yandan FRK ile sürdürülebilirlik raporlaması arasında olumlu sonuç elde eden araştırmalarda mevcuttur (Önce ve Çavuş, 2020). Bununla birlikte kurumsal sosyal sorumluluk ile FRK arasında olumlu ilişki (Yonn ve diğerleri, 2020; Cho ve Chun, 2016), olumsuz ilişki (Scholtens ve Kang, 2013; Martinez-Ferrero ve diğerleri, 2013) ve aralarında ilişki olmadığını (Souza ve diğerleri, 2019) ortaya koyan çalışmalar bulunmaktadır. Yanı sıra ESG ile FRK arasında, olumlu ilişki tespit eden (Şeker, 2020) ve olumsuz ilişki tespit eden (Rezaee ve Tuo, 2019) araştırma sonuçlarına da rastlanmıştır. Bu bağlamda FRK'nin kurumsal sosyal sorumluluk, sürdürülebilirlik raporlaması, denetim ve ESG performansları ile ilişkisine yönelik araştırma sonuçlarında farklılık olduğu söylenebilir. Bu farklılıklar, araştırma yapılan ülke, sektör, tarih aralığı, ele alınan değişken türünden kaynaklanabileceği gibi analizi yapılan şirketlerin uyguladıkları muhasebe politikaları ile şirketlerin gönüllü olarak uyguladıkları veya uygulamadıkları uluslararası ilkelerden kaynaklanıyor olabilir.

Türkiye'de yapılan araştırmalar incelendiğinde, yönetim kurulundaki bağımsız üye sayısı ile ESG değerleri arasında pozitif bir ilişki olduğunu, ancak denetim komitesi toplantı sayısı ve denetim komitesi üye sayısı için negatif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Köse, 2022). İmalat sektöründe, sürdürülebilirlik raporlaması yayınlayan işletmelerin finansal raporlarının sürdürülebilirlik raporlaması yayınlamayan işletmelere göre daha kaliteli olduğu belirlenmiştir (Önce ve Çavuş, 2020). Şirketlerin

çoğunun 2020 yılı itibarıyla kazançlarını artıran ihtiyari tahakkuk uygulamalarına yöneldiği görülmüştür (Düzer, 2023). Kilit denetim konularındaki değişikliklerin FRK üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi tespit edilmiştir (Özcan, 2024). Ayrıca 2005-2008 dönemlerinde UFRS uygulandıktan sonra kazanç yönetimi uygulamalarının arttığı ve FRK'nin azaldığı belirlenmiştir (Cengiz ve Tosunoğlu, 2017). Yönetim kurulunun bağımsızlığı ile FRK arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif bir ilişki olduğu görülmüştür (Tuan, 2020). Genel sürdürülebilirlik performansı ile kazanç kalitesi arasında olumlu bir ilişki olmasına rağmen, çevresel, sosyal ve yönetim performansı ile kazanç kalitesi arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir (Yalçın, 2022). ESG performansının FRK üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir (Şeker, 2020).

Uluslararası ve ulusal düzeyde ilgili literatürde yer alan araştırmaların kapsamı genel olarak yukarıda belirtilen çerçevededir. Yapılan inceleme sonucunda literatürde elektrik, teknoloji, inşaat, ulaştırma ve haberleşme sektörlerine ait şirketlerle ilgili herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bununla birlikte Düzer (2023), BİST'te 2018-2022 dönemleri arasında işlem gören Gıda, İçecek ve Tütün sektöründe ait şirketlerin FRK'yi karşılaştırmalı olarak incelemiş ve şirketlerin 2020 yılı itibarıyla kazançlarını artıran ihtiyari tahakkuk uygulamalarına yöneldiğini tespit etmiştir. Bu doğrultuda bu araştırma FRK'nin geçerlilik ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla ihtiyari tahakkuk uygulamasını bağımsız değişken olarak belirlemiştir. Bu kapsamda bu araştırmanın, söz konusu sektörler düzeyinde konuya verilen önemi ortaya koyması açısından literatüre katkı sağlaması beklenmektedir.

3.2. Hipotez Geliştirme

Sürdürülebilirlik bilgilerinin açıklanması, hissedarlara ve diğer paydaşlara şeffaf ve güvenilir finansal ve finansal olmayan bilgiler sağlamaktadır (Rezaee ve Tuo, 2019: 764). Güvenilir açıklamalar, yöneticilerin kazançları manipüle etme teşviklerini sınırlamaya ve hissedarlar ile paydaşlar arasında güveni yeniden sağlamaya (Al-Shaer, 2020: 2356) ve yönetsel fırsatçılık ile etik olmayan kazanç manipülasyonunu azaltmaya yardımcı olmaktadır (Rezaee ve Tuo, 2019: 764). Bu bağlamda sosyal sorumluluk odaklı şirketler, hissedarlar için değer yaratmaya ve finansal şeffaflığı korumaya temelde daha fazla bağlıdır. Bu nedenle şirketlerin ihtiyari tahakkuklar veya gerçek kazanç faaliyetleri yoluyla kazanç yönetimi uygulamalarına girme olasılıkları daha düşüktür. Diğer bir ifadeyle sosyal beklentileri karşılamak için çaba ve kaynak harcayan sosyal sorumluluk odaklı şirketlerin kazanç yönetimini sınırlama olasılığı daha yüksektir (Al-Shaer, 2020: 2356).

Yönetsel sürdürülebilirlik ve sosyal sorumluluk uygulamalarına ilişkin tartışma, bu uygulamaların şirketlerin SRK'yi ve FRK'yi iyileştirmek için önemini vurgulamaktadır. Bu doğrultuda bu araştırma, BİST 50'de işlem gören ve finansal olmayan şirketlerin FRK ile SRK arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Literatür taraması aşamasında, konu kapsamında elektrik, teknoloji, inşaat, ulaştırma ve haberleşme sektörlerini kapsayan herhangi bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu bağlamda bu araştırmanın elektrik, teknoloji, inşaat, ulaştırma ve haberleşme sektörlerine yönelik FRK ve SRK arasındaki ilişkiyi incelemesi bakımından literatüre katkıda bulunması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda bu araştırma, farklı sektörlerde sürdürülebilirlik ve KSS uygulamaları ile FRK arasında pozitif ilişki bulan (Prior ve diğerleri, 2008; Yip ve diğerleri, 2011), negatif ilişki bulan (Al-Shaer, 2020; Rezaee ve Tuo, 2019; Lim ve Choi, 2013; Scholtens ve Kang, 2013; Yip ve diğerleri, 2011)

ve hiçbir ilişki tespit edemeyen (Souza ve diğerleri, 2019) araştırmacılar tarafından yapılan çalışmalara dayanılarak oluşturulmuştur.

FRK, finansal raporlar temelinde hesaplanan kazanç yönetimi yapıları kullanılarak ölçülmektedir. FRK için araştırmalarda sıklıkla kullanılan ölçüt, gerçek kazanç yönetimidir. (Özcan, 2024; Selimefendigil, 2023; Qi, Lin, Tian ve Lewis, 2017; Cheng, Lee ve Shevlin, 2016). Bu nedenle literatürle uyumlu olarak bu araştırmada, FRK göstergesini temsilen kazanç kalitesi yöntemlerinden ihtiyari tahakkuk tutarı (Özcan, 2024; Düzer, 2023; Rezaee ve Tuo, 2019; Yoon ve diğerleri, 2019) bağımlı değişken olarak kullanılmıştır.

Sürdürülebilirlik süreci ve raporlaması üzerinde özel denetim yetkisine sahip yönetim kurulu düzeyinde bir sürdürülebilirlik komitesinin varlığı, sürdürülebilirlik sorunlarını teşvik etmeye ve SRK'yi artırmaya yardımcı olmaktadır (Al-Shaer ve Zaman, 2016). Bu kapsamda şirketlerin sürdürülebilirlik raporu yayımlayıp yayımlamadıklarını ölçmek için belirlenen Sürdürülebilirlik Raporu (SR) ölçütü literatürle uyumlu olarak bağımsız değişken seçilmiştir (Al-Shaer, 2020: 2356).

Kurumların veya bireylerin çeşitli amaçlarla kullandıkları finansal bilgilerin güvenilir ve ilgili olması gerekmektedir çünkü işletme ile ilgili taraflar arasındaki çıkar çatışmaları ve finansal bilgilerin karmaşıklığı gibi nedenlerle finansal tabloların güvenilirliği etkilenmektedir. Bu bağlamda, bağımsız denetim kuruluşları veya denetimi üstlenen denetçiler tarafından yürütülen denetim ve güvence hizmetleri büyük önem taşımaktadır. Bunun nedeni bağımsız denetim raporlarının finansal tablolarda yer alan finansal ve finansal olmayan bilgilerin doğruluğu hakkında görüş bildiren bir iletişim aracı olmasıdır. Bu araç, denetlenen şirketlerin bütünlüğü ve finansal tabloların güvenilirliği hakkında makul bir güvence sağlamaktadır (Selimefendigil, 2023; Özcan, 2024). Ayrıca, sürdürülebilirlik raporları için bağımsız bir dış güvence sağlamak, raporlamanın kalitesini artırmakta ve paydaşların endişelerini azaltmaktadır. Güvence, bir denetim uzmanı tarafından sağlandığında ise bu raporların kalitesi daha yüksek olmaktadır (Al-Shaer ve Zaman, 2016). Bu bağlamda şirketlerin 4 büyük denetim şirketi tarafından denetlenip denetlenmediğini ölçmek için belirlenen Denetim Şirketi (DŞ) ölçütü literatürle uyumlu olarak bağımsız değişken seçilmiştir.

Alves'e (2014) göre bağımsız yönetim kurulu üyelerinin, şirket yönetiminin çıkarıcı davranışlarını azaltmada ve yönetim tarafından üretilen finansal raporlarda manipülasyonu önlemede aktif rol almaları beklenmektedir (Tuan, 2020: 47). Kurumsal yönetim mekanizmasının güçlü ve etkili oluşunun şirketin FRK'yi olumlu yönde etkileyeceğini ve şirketin tüm paydaşlarına büyük faydalar sağlayacağını belirten birçok araştırma bulunmaktadır (Tuan, 2020; Firth, Fung ve Rui, 2007; Brown ve Caylor, 2006; Karamanou ve Vafeas, 2005). Bu doğrultuda şirketlerin yönetim kurullarındaki bağımsız üye sayısını ölçmek için belirlenen Bağımsız Üye (BZ_Ü) ölçütü literatürle uyumlu olarak bağımsız değişken seçilmiştir.

Ayrıca bu araştırma kapsamında, FRK ile SRK arasındaki ilişkiyi incelemek için literatürden farklı olarak; yönetim kurulundaki Kadın Üye (K_Ü) sayısı, Kurumsal Yönetim Derecelendirme notu (KYD) ve şirketlerin Halka Arz (HA) oranları araştırmaya özel olarak belirlenen bağımsız değişkenleri oluşturmuştur.

Şahin, Eser, Kaplan ve Özdündar (2018), yönetim kurullarında kadın temsili sorunundan yola çıkarak, Türkiye'de mevzuata getirilen cinsiyet kotası doğrultusunda yönetim kurullarına atanan kadın yöneticilerin akrabalık bağları, bağımsız üye olma,

yönetim kurulu büyüklüğü ve ortak yönetim kurulu üyeliği üzerindeki etkisini incelemiştir. Bulgular, bağımsız üye kotası nedeniyle bağımsız kadın direktörlerin atandığını göstermiştir. Öcal (2021), yönetim kurulunda K_Ü bulunmasının şirketin muhasebe ve piyasa bazlı performansı üzerindeki etkisini incelemiş ve yönetim kurulunda K_Ü bulunmasının muhasebe bazlı şirket performansı üzerinde olumlu bir etkisi olmasına rağmen aynı etkinin piyasa bazlı performansta görülmediği sonucuna ulaşmıştır. Bu doğrultuda yönetim kurulundaki K_Ü değişkeninin sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda, “uy ya da açıkla” yönetim sisteminde cinsiyet kotalarının uygulanması konusunda yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Kurumsal yönetim derecelendirmesi, derecelendirme yapmaya yetkili bir kuruluş tarafından işletmelerin kurumsal yönetim ilkelerine uyumunun değerlendirilerek verilen notu ifade etmektedir. Bu bağlamda işletmelerin paydaş haklarına verdiği önemin artması ve kamuyu aydınlatma kapsamında yürütülen faaliyetlerin istenilen düzeyde olması işletmelerin kredibilitelerini artırmakta ve kurumsal yönetim notunu olumlu yönde etkilemektedir. Öte yandan küresel krizler ve işletme iflasları paydaşların işletmelere duydukları güven düzeyinin azalmasına neden olmuş, bu durum hem kurumsal yönetimin önemini hem de işletmelerin yatırım açısından iyi bir finansal başarı düzeyine sahip olmalarının önemini artırmıştır (Kayalı ve Doğan, 2018). Bu doğrultuda bu çalışmada KYD değişkeni, hem sürdürülebilirlik raporu hem yönetim kurulu kararları hem de KYD notunun şirketin piyasa değerini etkilemesinden dolayı hisselerin HA oranıyla bağlantı kurularak seçilmiştir.

Halka açık şirketlerin değerini etkileyen birçok faktör vardır, örneğin yönetilme becerisi şirketlerin değerini etkileyebilir. Halka açık şirketler genellikle büyük bir kurumsal organizasyon yapısına sahip olduklarından, yönetim becerileri piyasa değeri üzerinde etkili olabilir (Hillman ve Dalziel, 2003). Buna ek olarak, bir şirketin yönetim kurulu üyelerinin özellikleri de şirket değeri üzerinde etkili olabilmektedir (Klein, 1998). Bu bağlamda, şirket değerini etkileyen birçok faktörden biri olan halka açıklık oranının da şirket değeri üzerinde etkili olabileceği belirtilmektedir. Şirketlerin sermaye ve halka açıklık oranındaki artış, sermayenin geniş bir tabana yayılmasını sağlamaktadır. Hissedar sayısının ve hisse oranının artması ile şirketin borsa değerinin artması beklenmektedir (Dayı, 2022). Bu bağlamda bu çalışmada, HA oranı, kurumsal yönetim derecelendirme notu ile bağlantı olarak analize dâhil edilmiştir.

Yukarıda belirtilen incelemeler ve tartışmalar göz önünde bulundurularak bu araştırma kapsamında geliştirilen hipotezlere Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya yönelik oluşturulan hipotezler

H1a: SR ile FRK arasında nedensellik vardır.
H1b: DŞ ile FRK arasında nedensellik vardır.
H1c: BZ_Ü ile FRK arasında nedensellik vardır.
H1d: K_Ü ile FRK arasında nedensellik vardır.
H1e: KYD ile FRK arasında nedensellik vardır.
H1f: HA ile FRK arasında nedensellik vardır.

4. Veri Seti ve Metodoloji

Bu araştırmanın amacı, şirketlerin FRK ile SRK arasındaki ilişkide nedensellik olup olmadığını incelemektir. Araştırmanın ana kümesini BİST 50’de işlem gören tüm şirketler, örneklemini ise elektrik, teknoloji, inşaat, ulaştırma ve haberleşme sektörlerinde yer alan şirketler oluşturmaktadır. Elektrik, teknoloji, inşaat, ulaştırma

ve haberleşme sektörlerinde faaliyet gösteren şirketler incelendiğinde Tablo 2’ de belirtilen şirketlerin BİST 50’de 2018-2023 yılları arasında işlem gördüğü, 2018 yılı öncesi ve 2023 yılı sonrası bu şirketlerin bir kısmının BİST 50’de yer almadığı tespit edilmiştir. Bu doğrultuda araştırma, Tablo 2’de yer alan şirketlerin 2018-2023 yılları arasındaki dönemleri ele alınmıştır. Şirketlerden bir kısmının bu tarihler haricinde BİST 50’de yer almaması veri setindeki gözlem sayısını da etkilemiştir. Araştırmanın ampirik kısmında, FRK ile SRK’nin belirleyicileri literatüre uygun değişkenler arasından seçilmiştir. Araştırmanın bağımlı değişkeni FRK’dır. FRK’yi göstermek için kazanç yönetimi uygulamalarından tahakkuk kalitesini gösteren ihtiyari tahakkuk tutarı hesaplanmıştır. Bağımlı değişkeni hesaplamak için şirketlere ait veriler www.isyatirim.com sitesinden elde edilmiştir. Araştırmanın SRK’yi temsil eden açıklayıcı değişkenleri Sürdürülebilirlik Raporu (SR), Denetim Şirketi (DŞ), yönetim kurulu Bağımsız Üye oranı (BZ_Ü), yönetim kurulu kadın üye (K_Ü) oranı, Kurumsal Yönetim Derecelendirme notu (KYD) ve Halka Arz (HA) oranıdır. Açıklayıcı değişkenlere ilişkin veriler, şirketlerin web sitelerinde yayımlanan sürdürülebilirlik raporlarından elde edilmiştir. Araştırma, 8 şirketin 6 yıllık dönemi kapsamaktadır ve veri seti 48 firma/yıl gözlem değerinden oluşmaktadır. Gözlem sayısının düşük olmasından dolayı seriyeye durağanlık (birim kök) testi uygulanamamıştır. Serinin durağanlığı tespit edilemediği için araştırmaya analiz yöntemi olarak nedensellik testi uygun görülmüştür. Böylelikle analiz sonucunda değişkenlerin birbirini nedensel olarak etkileyip etkilemedikleri ve etkileme yönleri tespit edilebilecektir. Araştırmanın analizinde yer alan şirketlere ait bilgiler Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2. Araştırmanın Örneklemi

No	Şirket Kodu	Şirket Adı
1	ENJSA	Enerjisa Enerji A.Ş.
2	ZOREN	Zorlu Enerji Elektrik Üretim A.Ş.
3	ASELS	Aselsan Elektronik Sanayi ve Ticaret A.Ş.
4	ENKAI	Enka İnşaat ve Sanayi A.Ş.
5	THYAO	Türk Hava Yolları A.O.
6	TTKOM	Türk Telekomünikasyon A.Ş.
7	TCELL	Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş.
8	PGSUS	Pegasus Hava Taşımacılığı A.Ş.

Tablo 1’de görüldüğü üzere araştırmada, elektrik sektöründen 2, teknoloji sektöründen 1, inşaat sektöründen 1, ulaştırma sektöründen 2 ve haberleşme sektöründen 2 şirket olmak üzere toplamda 8 şirket yer almaktadır. Araştırmanın analiz serisi için oluşturulan değişkenlere ilişkin bilgiler Tablo 3’te gösterilmektedir.

Tablo 3. Araştırmanın Değişkenleri

Kod	Değişken Adı	Tür	Açıklama
FRK	İhtiyari Tahakkuk Tutarı	Bağımlı	FRK'nin Göstergesi Olarak Düzeltilmiş Jones Modeli ile Tahmin Edilen İhtiyari Tahakkuk Tutarının Mutlak Değeri
SR	Sürdürülebilirlik Raporu	Bağımsız	Şirketin İlgili Yıla Ait Sürdürülebilirlik Raporu Mevcutsa 1, Değilse 0 (Entegre Raporlamaya Geçen Şirketlerin Entegre Raporları Dikkate Alınmıştır)
DŞ	Denetim Şirketi	Bağımsız	Pwc, KPMG, EY ve Deloitte Denetim Şirketleri Tarafından Denetlenen Şirketler 1, Aksi Durumda 0
BZ_Ü	Bağımsız Üye	Bağımsız	Şirketlerin Yönetim Kurulunda Bulunan Bağımsız Üye Sayısı/ Yönetim Kurulunda Bulunan Toplam Üye Sayısı
K_Ü	Kadın Üye	Bağımsız	Şirketlerin Yönetim Kurulunda Bulunan Kadın Üye Sayısı/ Yönetim Kurulunda Bulunan Toplam Üye Sayısı
KYD	Kurumsal Yönetim Notu	Bağımsız	Derecelendirme Şirketleri Tarafından Alınan Kurumsal Yönetim Derecelendirme Notu
HA	Halka Arz	Bağımsız	Şirketlerin İlgili Yıla Ait Halka Arz Edilen Hisse Yüzdeleri

4.1. Finansal Raporlama Kalitesinin Ölçümünde Uygulanan Kazanç Yönetimi

FRK'de bir ölçüt olarak kabul edilen kazanç yönetiminin tanımı 1980'li yıllara dayanmaktadır. Literatürde kazanç yönetiminin temel amacı, finansal tabloların tüm kayıtlarda düzenlenmesinin bir yolu olarak vurgulanmaktadır. Bu doğrultuda kazanç yöntemini ölçebilmek için farklı modeller oluşturulmuştur. Bu modeller, toplam tahakkukları ihtiyari tahakkuklar ve ihtiyari olmayan tahakkuklar olarak ikiye ayırmaktadır. Model ayrıca ihtiyari tahakkukları kazanç yönetiminin bir göstergesi olarak kabul etmektedir (Selimefendigil, 2023: 68).

Jones (1991), Amerikan ithalat şirketlerinin 1991 yılında Amerika Birleşik Devletleri Uluslararası Ticaret Komisyonu tarafından sağlanan kuralları nasıl esnettiğini ve bu esneklikten nasıl yararlandıklarını ayrıntılı bir modelde detaylı olarak incelemiştir. Bu kapsamda Jones, aşağıdaki modeli tahmin etmiştir (Yalçın, 2019: 581). Dechow ve diğerler (1995: 199), kendilerinden önceki modellerin yetersiz olduğunu ve bu nedenle yeni bir modele ihtiyaç duyulduğunu belirtmişlerdir. Bu doğrultuda araştırmacılar, geliştirdikleri modele alacakları da dâhil etmiştir. Düzeltilmiş Jones modeli olarak da bilinen bu modele göre kazanç yönetimi uygulamalarının çoğunlukla alacaklar üzerinden yürütüldüğü vurgulanmaktadır. Bunun nedeni uygulamada, satışlar gerçekleşmeden önce alacak kaydı yapan şirketlerle sıkça karşılaşılmasıdır. Bununla birlikte modelde değişken varyans problemini çözmek amacıyla tüm değerler toplam aktife bölünmüştür (Selimefendigil, 2023: 69).

Araştırmanın analiz kısmında FRK'nin kazanç kalitesi kapsamında ölçüm yaklaşımlarından kazanç yöntemi uygun görülmüştür. Bu doğrultuda kazanç

yöntemini ölçmek amacıyla Düzeltilmiş Jones Modeli (1995) uygulanmıştır. Modele yönelik Formül 1 aşağıda yer almaktadır.

$$TAH_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 \frac{\Delta SAT_{i,t} - \Delta TALC_{i,t}}{\Delta TA_{i,t-1}} + \beta_2 \frac{MDV_{i,t}}{\Delta TA_{i,t-1}} + \varepsilon_{i,t} \quad (1)$$

$TAH_{i,t}$ = i şirketinin t dönemine ait toplam tahakkuk tutarı,

$\Delta SAT_{i,t}$ = i şirketinin t dönemine ait satış kaleminin dönem sonu ve dönem başı arasındaki değişim miktarı,

$\Delta TALC_{i,t}$ = i şirketinin t dönemine ait ticari alacaklar kaleminin dönem sonu ve dönem başı arasındaki değişim miktarı,

$MDV_{i,t}$ = i şirketinin t dönemine ait brüt maddi duran varlıklar tutarı,

$TA_{i,t-1}$ = i şirketinin bir önceki dönemine ait toplam aktif tutarı,

$\varepsilon_{i,t}$ = i şirketinin t yılındaki hata terimi,

$t = 1, \dots, T$ i dönem içindeki yıllara ait gösterge,

i = Şirkete ait göstergedir.

4.2. Araştırmada Uygulanan Korelasyon Analizi ve Granger Nedensellik Testi

Korelasyon analizi, iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkinin yönünü (pozitif/negatif) ve gücünü belirlemek için uygulanmaktadır. Araştırmada bu analiz, değişkenlerin birbirlerini pozitif veya negatif yönlü etkileme durumları ile aralarındaki anlamlılık ilişkisini tespit edebilmek için kullanılmıştır. Öte yandan analiz, değişkenler arasındaki nedensellik ilişkisini göstermemektedir (Doğan ve Başar, 2025: 820).

Panel Granger nedensellik testi, F ile t testlerinin bir arada kullanılmasıyla tasarlanmıştır. Bu test, iki değişken arasındaki doğrusal ilişkinin anlamlı olup olmadığını, bu ilişkinin tek veya çift yönlü olup olmadığını veya aralarında fonksiyonel hiçbir ilişkinin olmadığını analiz etmektedir (Doğan ve Başar, 2025: 821). Bu teste göre oluşturulacak model aşağıdaki gibidir;

$$y_t = \alpha + \sum_{k=1}^K \gamma_k y_{t-k} - k + \sum_{k=1}^K \beta_k x_{t-k} + \varepsilon_t \quad (2)$$

Nedensellik analizinde değişkenler arasındaki ilişkilerin yönü tespit edilebilmektedir. Bu bakımdan nedensellik testi, yatırımcılar ve analistler gibi dış kullanıcılar için bilgiyi basitleştirmektedir. Test, yöneticiler ve çalışanlar tarafından doğrudan etkilenen ve devam eden operasyonları izole etmektedir. Test, büyük kâr/zarar kategorilerindeki değişiklikleri detaylandırmaya yardımcı olan basit ve etkili bir analiz türüdür. Bu kapsamda Formül 2'ye göre X'in önceki değerleri, Y'nin şu anki değerinin önemli tahmincisiyse ve Formül 3'deki F testi ile araştırılan H0 reddedildiği takdirde X, Y üzerinde nedensel bir etkiye sahiptir (Doğan ve Başar, 2025: 821).

$$H_0: \beta_1 = \dots = \beta_K = 0 \quad (3)$$

Nedensellik testlerinde zaman boyutunun kısa olması durumunda ($T < 10$) durağanlık testleri uygulanmadan doğrudan nedensellik analizi yapılabilmektedir. Öte yandan zaman boyutunun uzun olduğu durumlarda ($T > 10$) nedensellik testinde durağanlık testleri uygulanmaktadır. Bu durumda uzun dönemli zaman serilerine uygulanan

nedensellik testlerinde, serilerin durağanlık seviyelerinin aynı mertebeden olma şartı aranmamaktadır (Tarı, 2012; Akyüz, 2023: 24). Bu doğrultuda bu çalışmada uygulanan panel Granger nedensellik testi, şirketlerin 2018-2023 dönemlerini kapsayan 6 yıllık kısa bir zaman boyutunu ($T < 10$) incelemektedir.

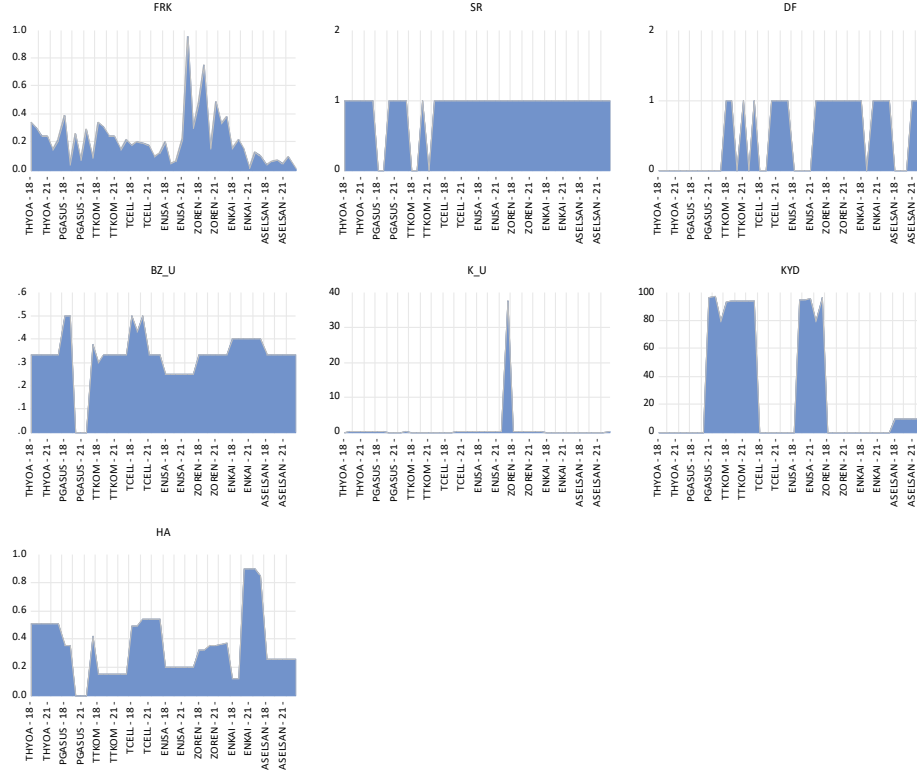
5. Bulgular ve Yorumlanması

Araştırmanın bu bölümünde araştırma serisine öncelikle normallik testi uygulanmıştır. Seriyeye daha sonra korelasyon analizi ve hipotezleri test etmek için panel Granger nedensellik testi uygulanmıştır. Bu doğrultuda seriyeye yönelik normallik testine Tablo 4’te yer verilmektedir.

Tablo 4. Değişkenlere Ait Normallik Testi

	FRK	SR	DŞ	BZ Ü	K Ü	KYD	HA
Çarpık	1.9910	0.0885	0.0834	-1.510	6.7063	0.9156	0.8398
Basık.	8.3420	3.6703	1.0069	6.7074	45.990	1.8789	3.4126
Jarq-B.	88.789	98.216	8.0000	45.747	4056.2	9.2209	5.9827
Prob	0.0000	0.6183	0.0183	0.0000	0.0000	0.0099	0.0000
Göz.	48	48	48	48	48	48	48

Değişkenler içinden yalnızca SR’nin prob. değeri 0.05 anlam düzeyinden büyüktür ve seri normal dağılmıştır. Diğer değişkenlerin prob. değerleri 0.05 anlam düzeyinden küçüktür ve seriler normal dağılıma sahip değildir. Serilerin normal dağılıp dağılmadığı görebilmek için değişkenlerin çarpıklık ve basıklık değerlerine de bakılmaktadır. Bu serinin çarpıklık ve basıklık değeri normal dağılım bilgisine ilişkin prob. sonucuyla uyum göstermektedir. Bu doğrultuda FRK modeline ait serinin neden normal dağılıma sahip olmadığı Grafik 1’de gösterilmektedir.

Grafik 1. Şirketlerin Değişkenlerde Gösterdiği Değişimler

Araştırmanın analizine yönelik açıklayıcı değişkenler oluşturulurken, şirketlerin sürdürülebilirlik raporlarında aranan bilgilerin olup olmadığına dikkat edilmiştir. Aranan bilgilerin olması durumunda "1" veya gerekli bilginin %'lik oranı yazılırken, olmaması durumunda ise veri haznesine "0" yazılmıştır. Sürdürülebilirlik raporu yayımlamalarına rağmen birçok şirketin raporlarında analiz için gerekli olan bilgilerin yer almadığı görülmüştür. Örneğin, THYOA, PGSUS, ENJSA ve ASELSAN şirketlerinin PwC, KPMG, EY ve Deloitte gibi dört büyük denetim şirketlerinden bağımsız denetim görüşü almadıkları tespit edilmiştir. Bununla birlikte PGSUS, TTKOM, TCELL, ENKAI ve ASELSAN gibi şirketlerin yönetim kurulu üyeleri içinde kadın üyeler, ya bulunmamaktadır ya da bu bilgiler raporlarda belirtilmemiştir. Yine sürdürülebilirlik raporlaması yayımlamalarına rağmen yönetim kurulu derecelendirme notu bulunmayan şirketler mevcuttur. Açıklayıcı değişkenlerin oluşturulması aşamasında aranan bu ve benzeri bilgilerin sürdürülebilirlik raporlarından temin edilememesi serinin normal dağılımını engellemiştir. Yanı sıra şirketlerin FRK değerlerine ait dağılımda meydana gelen kırılımların sektör farklılığından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 5. Korelasyon Analizi

2018-2023 Dönemi						
Korelas t-ist Prob.	SR	DŞ	BZ_Ü	K_Ü	KYD	HA
	-0.0883	0.2732	-0.0980	0.0737	0.0723	-0.1664
FRK	-0.6016	1.9269	-0.6679	0.5014	0.4920	-1.1450
	0.5504	0.0602*	0.5075	0.6185	0.6250	0.2581

*p < 0.10 güven aralığını göstermektedir.

Tabloda yer alan değerlerden ilk satır değişkenlere ait korelasyon değerlerini, ikinci satır t-istatistik değerlerini ve üçüncü satır ise probability yani olasılık değerlerini temsil etmektedir. Korelasyon analizini yorumlamak için dikkate alınan değerler ise yalnızca korelasyon ve probability değerleridir. Örneğin; Tablo 5'e göre FRK ile DŞ arasındaki korelasyon değeri 0.2732'dir. Bu değer, iki değişken arasında pozitif yönlü bir korelasyon ilişkisi olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte FRK ve DŞ arasındaki olasılık değerinin 0.0602 olduğu görülmektedir. Bu değer ise iki değişken arasındaki korelasyon ilişkisinin ($p < 0.10$) güven aralığında anlamlı olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda DŞ'de oluşacak her 1 birimlik artış FRK'yi % 27 oranında artıracaktır. Bu sonuç, şirket yöneticilerinin kaliteli ve güvenilir denetimler sonucunda finansal raporlama kalitelerini ve dolayısıyla ihtiyari tahakkuk tutarlarını artırma eğiliminde olduğunu göstermektedir. Literatür araştırmasında FRK ile sürdürülebilirlik raporlaması arasında olumlu sonuç elde eden araştırmalar (Önce ve Çavuş, 2020; Muttakin ve diğerleri, 2015; Prior ve diğerleri, 2008) mevcut olmasına rağmen bu araştırmada FRK ile SR arasında (-0.0883) negatif yönlü ve anlamsız bir korelasyon ilişkisi tespit edilmiştir. Bulgular, FRK ile sürdürülebilirlik raporlaması arasında negatif yönlü bir ilişki tespit eden (Al-Shaer, 2020; Tuan, 2020; Lim ve Choi, 2013; Scholtens ve Kang, 2013; Hong ve Andersen, 2011; Yip ve diğerleri, 2011) çalışmalar ile örtüşmektedir. Şirketler, yıllık olarak yayımlanan finansal olmayan raporların hazırlanabilmesi için belirli bir bütçe ayırmaktadır. Söz konusu giderin şirketlere yeniden katma değer sağlayabilmesi ise belirli bir zamana tekabül etmektedir. Bu doğrultuda elde edilen bulgular, şirketlerin sürdürülebilirlik raporu hazırlamak için ayırdıkları bu bütçenin şirkete uzun vadede getiri sağlamasından kaynaklandığı şeklinde değerlendirilmektedir. Yanı sıra FRK ile BZ_Ü ve HA arasında ise negatif yönlü ve anlamsız bir korelasyon ilişkisi tespit edilmiştir. Bu doğrultuda elde edilen bulgular, BZ_Ü ile FRK arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğunu (Tuan, 2020) gösteren araştırmalardan farklılık göstermektedir. Yerli ve yabancı yatırımcılar, yatırım yapacakları şirketleri değerlendirirken bu şirketlerin yalnızca finansal göstergelerini değil aynı zamanda finansal olmayan göstergelerini de değerlendirmektedir. Örneğin; bir bağımsız denetim şirketinin bağımsızlık ve güvenilirlik kalitesi, o şirket üzerinde ne derece etkili oluyorsa benzer şekilde yönetim kurulunda yer alan bağımsız üyelerin de bağımsızlık ve güvenilirlik derecesi yatırımcıların kararları üzerinde etkili olmaktadır. Örneğin; yatırım yapılacak şirketin yönetim kurulundaki bağımsız üye veya üyelerin şirket hissedarı olup olmadığı yatırımcının kararını etkiler niteliktedir. Bu doğrultuda elde edilen bulgular, yönetim kurulundaki BZ_Ü sayısının şirkete yatırım yapacak yerli veya yabancı sermaye kaynakları tarafından yeterli görülmediği veya BZ_Ü'lerin bağımsızlığına güvenilmediği şeklinde değerlendirilmektedir. Bu bağlamda şirketlerin hasılatı veya sermayesi dolaylı yoldan etkilenmektedir. Şirket hisselerinin HA oranlarındaki artışa rağmen bu durumun ihtiyari tahakkuk

tutarını negatif yönde etkilemesi ise şirketlerin hisselerini piyasa değerlerinin altında satışa sunmaları olarak değerlendirilmektedir. Bulgularda, K_Ü ve KYD değerlerinin FRK'yi zayıf ama pozitif yönde etkilediği görülmektedir. Bir şirkete ait KYD değeri, bağımsız kurumlarca hesaplanırken söz konusu şirket birçok farklı kriter bazında değerlendirilmektedir. Bununla birlikte sürdürülebilir kalkınma hedefleri kapsamında kadınlara iş hayatında özellikle de yönetim kurullarında daha çok yer verilmesi şirketlerin uluslararası platformlarca belirlenen kuralları sağladığını göstermektedir. Bu kapsamda şirketlerin K_Ü sayısının ve KYD değerlerinin ihtiyari tahakkuk tutarını pozitif yönde etkilemesi, yatırım yapacak yerli ve yabancı sermaye kaynaklarının şirkete karşı güven seviyelerinde artışa sağladığı şeklinde değerlendirilmektedir. Öte yandan SR, BZ_Ü, K_Ü, KYD ve HA'ya ait olasılık değerinin ($p < 0.10$) güven aralığından büyük olması, FRK ile aralarındaki korelasyon ilişkilerinin anlamsız olduğunu ifade etmektedir.

Tablo 6. İkili Granger Nedensellik Testi

Dönem: 2018-2023					
Lags	Ho hipotezi	Göz.	F-İst.	Prob.	Hipotezler
2	SR'den FRK'ye nedensellik yoktur	32	0.0388	0.9620	H1a: Red
2	FRK'den SR'ye nedensellik yoktur	32	2.2663	0.1231	
2	DŞ'den FRK'ye nedensellik yoktur	32	0.6144	0.5483	H1b: Red
2	FRK'den DŞ'ye nedensellik yoktur	32	0.3573	0.7028	
2	BZ_Ü'den FRK'ye nedensellik yoktur	32	0.5790	0.5672	H1c: Red
2	FRK'den BZ_Ü'ye nedensellik yoktur	32	1.1284	0.3383	
1	K_Ü'den FRK'ye nedensellik yoktur	40	3.6534	0.0637**	H1d: Kabul
1	FRK'den K_Ü'ye nedensellik yoktur	40	19.774	8.E-05*	
4	KYD'den FRK'ye nedensellik yoktur	16	30.075	0.0002*	H1e: Kabul
4	FRK'den KYD'ye nedensellik yoktur	16	46.463	4.E-05*	
1	HA'dan FRK'ye nedensellik yoktur	32	0.4742	0.6275	H1f: Red
1	FRK'den HA'ya nedensellik yoktur	32	0.7996	0.4599	

* $p < 0.05$ ve ** $p < 0.10$ güven aralığını göstermektedir.

Nedensellik kurulabilme durumuna göre testte serinin 4 farklı dereceden gecikmesi alınmıştır. Bulgular, üç değişken arasında çift yönlü bir nedensellik olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda FRK'den K_Ü'ye ve K_Ü'den FRK'ye çift yönlü nedensellik bulunmaktadır. Ayrıca FRK'den KYD'ye ve KYD'den FRK'ye yine çift yönlü nedensellik olduğu görülmektedir. Böylelikle değişkenler arasında nedensellik olduğunu belirten H1d ve H1e hipotezleri kabul edilmiştir. Öte yandan FRK ile SR, DŞ, BZ_Ü ve HA arasında herhangi bir nedensellik söz konusu değildir. Bu nedenle

değişkenler arasında nedensellik olduğunu belirten H1a, H1b, H1c ve H1f hipotezler reddedilmiştir.

6. Sonuç

Finansal raporlar, şirketin finansal durumu ve finansal durumundaki değişiklikler hakkında bilgiler sunmanın yanı sıra, özellikle dış kullanıcılar olmak üzere tüm paydaşlara şirketin performansı hakkında bilgi sağlaması açısından önemlidir. Bilgi kullanıcıları, finansal raporlardaki bilgilerin karar alırken doğru, güvenilir ve yüksek kalitede olmasını isterler. Bu nedenle sağlanan bu bilgilerin karar alıcılar için faydalı olacak şekilde hazırlanması gerekmektedir. Ancak yöneticilerin finansal raporların hazırlanması sırasında takdir yetkilerini kullanma olanağına sahip olmaları, finansal raporların kalitesinin farklılaşmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte sürdürülebilirlik raporu, çok çeşitli finansal olmayan konuların bir şirketin değer yaratma kapasitesine nasıl katkıda bulunduğunu ve bu kapasiteyi nasıl etkilediğini göstermektedir. Kurumsal yapıya özgü olan ve şirketin raporlama süreçlerinde gerçek değişikliklere yol açabilen sürdürülebilirlik raporlama uygulamaları, SRK'yi etkilemektedir. Bu bağlamda araştırmanın amacı, şirketlerin FRK ile SRK arasındaki ilişkiyi nedensel olarak incelemektir. Literatürden yola çıkarak, bu çalışmada SRK'nin artıca şirketlerin kazanç yönetimi kalitesinin ve böylelikle FRK'nin artacağı beklenmektedir. Bu bağlamda, 2018-2023 yılları arasında BİST 50'de işlem gören elektrik, teknoloji, inşaat, ulaştırma ve haberleşme sektörlerinde yer alan şirketlerden elde edilen verilere korelasyon analizi ve Granger nedensellik testi uygulanmıştır.

Bu araştırmanın bulguları, literatürden elde edilen bulgularla benzer şekilde FRK ile SRK'ye yönelik araştırma sonuçlarında farklılık olduğunu göstermektedir ve önceki araştırmaların bulguları kapsamında tutarlı sonuçlar vermektedir. Bununla birlikte K_Ü ve KYD'nin FRK'de pozitif yönlü artış sağlaması, paydaşların ve yatırımcıların şirketlere olan güven seviyelerinin artması olarak değerlendirilmektedir. SR'nin FRK'de negatif yönlü etki yapması bazı şirketlerin sürdürülebilirlik raporu hazırlanmaması, eğer hazırlıyorsa bilgi kullanıcıların faydalanamayacağı vasıfta hazırlanması olarak değerlendirilmektedir. Öte yandan BZ_Ü sayısı ve HA oranlarının FRK'de negatif yönlü etki yapması paydaşların ve yatırımcının şirket yönetimine karşı duyduğu güven eksikliğinden kaynaklanması olarak değerlendirilmektedir. FRK ile DŞ'ye ilişkin araştırma sonuçları doğrultusunda ise yatırımcıların ve paydaşların dört büyük denetim şirketinin yaptığı analizlere ve aldığı kararlara güvendikleri yönünde değerlendirme yapılmaktadır.

Bu araştırmanın örnekleminde yer alan şirketlerin 2018-2023 yılları arasında BİST 50'de yer almasından dolayı analizin dönem aralığı 6 sene ile sınırlı kalmıştır. Söz konusu $T < 10$ yani zaman boyutunun 10 yılın altında olması sebebiyle bu araştırmanın analizi literatür taramasında yer alan diğer araştırmalardan farklı olarak panel Granger nedensellik testi seçilmiştir. Bu bağlamda araştırmanın hipotezleri doğrultusunda yapılan testlerde FRK'den K_Ü'ye ve K_Ü'den FRK'ye ayrıca FRK'den KYD'ye ve KYD'den FRK'ye çift yönlü nedensellik olduğu tespit edilirken, FRK ile SR, DŞ, BZ_Ü ve HA arasında nedenselliğe rastlanılamamıştır. Elektrik, teknoloji, inşaat, ulaştırma ve haberleşme sektörlerinde yer alan şirketleri kapsayan örnekleme göre araştırma sonuçları, sürdürülebilir raporlama kalitesini gösteren değişkenlerden yalnızca birinin FRK'yi anlamlı ve olumlu yönde etkilediğini ancak bu değişken ile aralarında bir nedensellik olmadığını ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra, araştırma için seçilen diğer beş değişkenden FRK'yi ikisinin olumlu diğer üçünün olumsuz

yönde etkilediği ve bu sonuçların ise anlamsız olduğu görülmüştür. Öte yandan FRK'nin bu değişkenlerden yalnızca ikisi ile arasında bir nedensellik olduğu tespit edilmiştir. Bu nedensellik doğrultusunda, şirketlerin K_Ü ve KYD'lerinin FRK için önemli bir değere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Yanı sıra şirket paydaşlarının şeffaf ve tarafsız bir şekilde bilgilendirilmesi için yönetim kurulundaki K_Ü'lerin ve KYD'lerin önemi ampirik verilerle de desteklenmiştir. Bu doğrultuda şirket yönetim kurulunda yer alan K_Ü sayısının artırılması, paydaşların ve yatırımcıların güven düzeylerinin artmasına ve böylece KYD'nin de yanı sıra artmasına yol açacaktır. Öte yandan şirketlerin sürdürülebilirlik raporlarını bilgi kullanıcıların faydalanabileceği bir şekilde hazırlaması ve gerekli görüldüğü takdirde yönetim kurulu düzeninde ve yapılanmasında değişiklikler yapılması yatırımcının güven seviyesini artırabilir. Bunun sebebi ise etkili bir şirket yönetiminin finansal raporlama ve SRK'nin etkinliğini sağlamada hayati öneme sahip olmasıdır. Bu bakımdan şirketin finansal ve finansal olmayan raporlarının doğruluğunu ve dürüstlüğüne sağlamak, üst yönetim faaliyetlerini kontrol etmek ve şirket pay sahiplerinin çıkarlarını gözetmek şirket yönetiminin sorumluluğundadır.

Araştırmanın bazı kısıtları mevcuttur. Kısıtlardan ilki, araştırmanın bağımlı değişkeni olan FRK'nin ölçümü için kullanılan modeldir. Literatürde FRK'nin ölçümünde kullanılan pek çok gösterge ve model bulunmaktadır. Bu çalışmada, FRK'nin ölçülmesinde kazanç yönetimi uygulamalarından ihtiyari tahakkuk tutarı tercih edilmiştir. Bu tutarın ölçümünde ise Düzeltilmiş Jones Modeli kullanılmıştır. İkinci kısıt, açıklayıcı değişkenlerin finansal olmayan değerlerden oluşmasıdır. Şirketlerin sürdürülebilirlik raporlarının çoğunda finansal göstergeler (kârlılık, marj oranları vb.) bulunmamaktadır. Bu nedenle FRK'yi etkileyen finansal verilerden yararlanılamamıştır. Kısıtlardan sonuncusu araştırmaya tabi şirket sayısının az olmasıdır. Literatürdeki önceki araştırmaların sayısı oldukça kısıtlıdır ve bu araştırmaların bir kısmı üretim şirketlerini diğer kısmı ise finans şirketlerini ele almıştır. Bu araştırma literatürde daha önce incelenmeyen elektrik, teknoloji, inşaat, ulaştırma ve haberleşme sektörlerine ait şirketlerden oluşturulmuştur. Bu nedenle örneklemedeki şirket sayısına müdahale edilememiştir. Bu kapsamda ileri dönemlerdeki araştırmalar, sektördeki farklı şirketler ve dönem aralıklarını seçebilirler. Yanı sıra farklı FRK göstergesi ve SRK göstergesi ile yeni ampirik incelemeler yapılabilirler.

Referanslar

- Akyüz, H.E. (2023). *Yapısal kırılmalı durağanlık testi ve Granger nedensellik analizi: Türkiye'de kadın intihar oranının ekonomik değişkenler ile ilişkisi* (Çevik, E.İ. ve Kırcı Altınkeski, B. ed.). Gaziantep: Özgür Press. DOI: <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub64.c177>
- Al-Shaer, H. (2020). Sustainability reporting quality and post-audit financial reporting quality: Empirical evidence from the UK. *Business Strategy and the Environment*, 29(6), 2355-2373. <https://doi.org/10.1002/bse.2507>
- Al-Shaer, H. ve Zaman, M. (2016). Board gender diversity and sustainability reporting quality. *Journal of Contemporary Accounting & Economics*, 12(3), 210-222.
- Alves, S. (2014). The effect of board independence on the earnings quality: Evidence from Portuguese listed companies. *Australasian Accounting, Business and Finance Journal*, 8(3), 23-44.

- Amran, A., Lee, S.P. ve Devi, S.S. (2014). The influence of governance structure and strategic corporate social responsibility toward sustainability reporting quality. *Business Strategy and the Environment*, 23(4), 217-235.
- Biddle, G.C., Hilary, G. ve Verdi, R.S. (2009). How does financial reporting quality relate to investment efficiency? *Journal of Accounting and Economics*, 48 (2009), 112-131.
- Brown, L. ve Caylor, M. (2006). Corporate governance and firm valuation. *Journal of Accounting and Public Policy*, 25(4), 409-434.
- Budai, E., Denich, E. ve Hajdu, D. (2021). Financial reporting quality at smes-a theoretical approach. *Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica*, 23(1), 109-121. DOI: 10.29302/oeconomica.2021.23.1.11
- Chen, L., Srinidhi, B., Tsang, A. ve Yu, W. (2016). Audited financial reporting and voluntary disclosure of corporate social responsibility (CSR) reports. *Journal of Management Accounting Research*, 28(2), 53-76.
- Cheng, Q., Lee, J. ve Shevlin, T. (2016). Internal governance and real earnings management. *The Accounting Review*, 91(4), 1051-1085.
- Campbell, J.L. (2015). The fair value of cash flow hedges, future profitability, and stock returns. *Contemporary Accounting Research*, 32(1), 243-279. Doi: <https://doi.org/10.1111/1911-3846.12069>
- Cengiz, S. ve Tosunoğlu, B. (2017). Uluslararası finansal raporlama standartlarının finansal raporlama kalitesi üzerindeki etkisine yönelik bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 31(5), 1201-1219.
- Cho, E. ve Chun, S. (2016). Corporate social responsibility, real activities earnings management, and corporate governance: Evidence from Korea. *Asia-Pacific Journal of Accounting & Economics*, 23(4), 400-431.
- Clayton, A.F., Rampedi, I. ve Rogerson, J.M. (2015). Integrated reporting vs. sustainability reporting for corporate responsibility in South Africa. *Bulletin of geography, SocioEconomic Series*, 29(29), 7-17.
- Czerney, K., Schmidt, J.J. ve Thompson, A.M. (2014). Does auditor explanatory language in unqualified audit reports indicate increased financial misstatement risk?. *Accounting Review*, 89(6), 2115-2149. Doi: <https://doi.org/10.2308/accr-50836>
- Dayı, F. (2022). Halka açıklık oranının firma değerine etkisi: BİST’de bir uygulama. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 14(26), 102-117. DOI: 10.14784/marufacd.1055184
- Dechow, P. M., Sloan, R. G. ve Sweeney, A. P. (1995). Detecting earnings management. *Accounting Review*, 193-225.
- De Villiers, C., Venter, E.R. ve Hsiao, P. C. K. (2017). Integrated reporting: Background, measurement issues, approaches and an agenda for future research. *Accounting & Finance*, 57(4), 937-959.
- Dumay, J., Bernardi, C., Guthrie, J. ve Demartini, P. (2016). Integrated reporting: A structured literature review, *Accounting Forum*, 40(3), 166-185.
- Doğan, S. (2024a). *Sustainability reporting in Turkey (yearly basis)*. (Temelli, F., Ed.). İstanbul: Efe Akademi. <https://doi.org/10.59617/efepub20242248>
- Doğan S. (2024b). *Çevre, sosyal ve kurumsal yönetim (ÇSY) kriterleri ile sürdürülebilir kalkınma hedeflerine yönelik açıklamaların finansal performansa etkisi: BİST sürdürülebilirlik endeksindeki işletmelere yönelik analiz*. (Yayımlanmış doktora tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

- Doğan, S. ve Başar, A.B. (2025). The impact of corporate disclosures regarding sustainable development goals and environmental, social, and governance scores of companies on financial performance: The case of Türkiye. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 20(3), 813-838. Doi: 10.17153/oguibf.1571557
- Düzer M. ve Önce S. (2017). Kurumsal sürdürülebilirlik raporlaması ve finansal performans: BİST'te işlem gören şirketler için karşılaştırmalı bir analiz. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(2), 637-648.
- Düzer, M. (2023). *Finansal raporlama kalitesinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi: BİST'te bir araştırma*. (Hacıhasanoğlu, T., Özdemir, N., Dalkılıç, E., Ed). Gaziantep: Özgür Yayınları. DOI: <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub139>
- Dyllick, T. ve Hockerts, K. (2002). Beyond the business case for corporate sustainability. *Business Strategy and the Environment*, 11(2), 130- 141, doi:10.1002/bse.323
- FASB. (2010). *Conceptual framework for financial reporting: Qualitative characteristics of useful financial information*. (September). (2025, 15 Mart) Erişim adresi <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/publications/pdf-standards/english/2021/issued/part-a/conceptual-framework-for-financial-reporting.pdf>
- Firth, M., Fung, P.M.Y. ve Rui, O.M. (2007). Ownership, two-tier board structure, and the informativeness of earnings: Evidence from China. *Journal of Accounting and Public Policy*, 26(4), 463-496.
- Francis, J., LaFond, R., Olsson, P. ve Schipper, K. (2004). Costs of capital and earnings attributes. *Accounting Review*, 79(4), 967-1010.
- Gaynor, L.M., Kelton, A.S., Mercer, M. ve Yohn, T.L. (2016). Understanding the relation between financial reporting quality and audit quality. *Auditing*, 35(4), 1-22. Doi:<https://doi.org/10.2308/ajpt-51453>
- GRI (2021). The GRI standards. Erişim adresi: <https://www.globalreporting.org/about-gri/mission-history>
- Herzig, C. ve Schaltegger, S. (2006). Corporate sustainability reporting: An overview. *Sustainability Accounting and Reporting*, doi:10.1007/978-1-4020-4974-3_13.
- Hillman, A.J. ve Dalziel, T. (2003). Boards of directors and firm performance: Integrating agency and resource dependence perspectives. *The Academy of Management Review*, 28(3), 383-396.
- Hong, Y. ve Andersen, M. L. (2011). The relationship between corporate social responsibility and earnings management: An exploratory study. *Journal of Business Ethics*, 104(4), 461-471.
- Jones, J.J. (1991). Earnings management during import relief investigations. *Journal of Accounting Research*, 29(2), 193-228.
- Karamanou, I. ve Vafeas, N. (2005). The association between corporate boards, audit committees and management earnings forecasts: An empirical analysis. *Journal of Accounting Research*, 43(3), 453-486.
- Kayalı, N. ve Doğan, İ. (2018). Kurumsal yönetim derecelendirme notu ile işletmelerin finansal başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Nisan(2018), 111-124.
- Klein, A. (1998). Firm performance and board committee structure. *The Journal of Law & Economics*, 41(1), 275-304.

- Köse, E. (2022). Kurumsal yönetim özelliklerinin çevresel, sosyal ve yönetim (ESG) açıklamalarına etkisi. *Uluslararası İşletme, Ekonomi ve Yönetim Perspektifleri Dergisi*, 6(5), 464-474.
- Lemma, T.T., Feedman, M., Mlilo, M. ve Park, J.D. (2019). Corporate carbon risk, voluntary disclosure, and cost of capital: South African evidence. *Business Strategy and the Environment*, 28(1), 111-126. <https://doi.org/10.1002/bse.2242>
- Lim, H. ve Choi, J. (2013). Corporate social responsibility and earnings management: Does the external business ethics portray internal ethics? *Korean Accounting Journal*, 22(5), 257-309.
- Maguire, M. (2011). *The future of corporate social responsibility reporting*. Boston University, Frederick S. Pardee Center for the Study of the LongerRange, (2025, 15 Mart) Erişim adresi <https://open.bu.edu/bitstream/handle/2144/22727/PardeeIIB-019-Jan2011.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Martinez-Ferrero, J., Garcia-Sanchez, I. ve Cuadrado-Ballesteros, B. (2013). Effect of financial reporting quality on sustainability information disclosure. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 22(1), 45-64. <https://doi.org/10.1002/csr.1330>
- Martínez-Ferrero, J. (2014). Consequences of financial reporting quality on corporate performance: Evidence at the international level. *Estudios de Economía*, 41(1), 49-88.
- Martínez-Ferrero, J., Garcia-Sanchez, I. M. ve Cuadrado-Ballesteros, B. (2015). Effect of financial reporting quality on sustainability information disclosures. *Corporate social responsibility and environmental management*, 22(1), 45-64.
- Muttakin, M.B., Khan, A. ve Azim, M.I. (2015). Corporate social responsibility disclosures and earnings quality. *Managerial Auditing Journal*, 30(3), 277-298.
- Öcal, N. (2022). Yönetim kurulunda kadın üye varlığının şirket performansına etkisi. *Journal of Business and Trade (JOINBAT)*, 3(1), 1-19.
- Önce, S. ve Çavuş, G. (2020). Sürdürülebilirlik raporlaması ve finansal raporlama kalitesi ilişkisi: BİST'e Kote İmalat İşletmelerinde Araştırma. *Muhasebe Enstitüsü Dergisi*, 62, 1-10.
- Özbay, D. (2019). Türkiye'de finansal olmayan raporlama ve gelişim trendi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 15(2), 445-462.
- Özcan, İ. (2024). The Association between independent audit firm rotation, key audit matters and financial reporting quality: BİST 30 analysis. *International Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 10(6), 785-795. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14249908>
- Prior, D., Surroca, J. ve Tribó, J. A. (2008). Are socially responsible managers really ethical? Exploring the relationship between earnings management and corporate social responsibility. *Corporate Governance: An International Review*, 16(3), 160-177.
- Qi, B., Lin, J.W., Tian, G. ve Lewis, H.C.X. (2017). The impact of top management team characteristics on the choice of earnings management strategies: Evidence from China. *Accounting Horizons*, 32(1), 143-164.
- Rezaee, Z. ve Tuo, L. (2019). Are the quantity and quality of sustainability disclosures associated with the innate and discretionary earnings quality? *Journal of Business Ethics*, 155(3), 763-786.

- Romero, S., Ruiz, S. ve Fernandez-Feijoo, B. (2019). Sustainability reporting and stakeholder engagement in Spain: Different instruments, different quality. *Business Strategy and the Environment*, 28(1), 221-232.
- Souza, J.A.S., Flach, L., Borba, J.A. ve Broietti, C. (2019). Financial reporting quality and sustainability information disclosure in Brazil. *Brazilian Business Review*, 16, 555-575. DOI: <http://dx.doi.org/10.15728/bbr.2019.16.6.2>
- Scholtens, B. ve Kang, F.C. (2013). Corporate social responsibility and earnings management: Evidence from Asian economies. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 20(2), 95-112.
- Selimefendiğil, S. (2023). Denetim kalitesinin finansal raporlama kalitesi üzerine etkisi: BİST şirketleri örneği. *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi*, 9(1), 66-79. Doi: <https://doi.org/10.30855/gjeb.2023.9.1.005>
- Süklüm, N. ve Hiçyorulmaz, E. (2019). BİST Sürdürülebilirlik endeksindeki işletmelerin sosyal sorumluluk ve çevre muhasebesi ilişkisi açısından incelenmesi: Bir içerik analizi. *Business and Management Studies: An International Journal*, 17(4), 1806-1824. DOI: <https://doi.org/10.15295/bmij.v7i4.1152>
- Şahin, K., Eser, B., Kaplan, T. ve Özdündar, G. (2018). Yönetim kurullarında kadın yönetici temsili: Türkiye’de yönetim kurulları yapısının cinsiyet bağlamında incelenmesi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 14(4), 1147-1166.
- Şeker, Y. (2020). *Finansal raporlama kalitesi ile çevresel sosyal ve kurumsal yönetim (ESG) performansı arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik uluslararası bir araştırma*. (Yayımlanmış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tarı, R. (2012), *Ekonometri*, Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Tuan, K. ve Yenel, Ö. (2022). Bağımsız denetim firması özelliklerinin finansal raporlama kalitesine etkisi: Borsa İstanbul’da bir araştırma. *International Social Sciences Studies Journal*, 8(103), 3335-3346. Doi: <http://dx.doi.org/10.2922 8/sss.64814>
- Varzaru, A.A., Bocean, C.G. ve Nicolescu, M.M. (2021). Rethinking corporate responsibility and sustainability in light of economic performance. *Sustainability*, 13(5), 1-21. <https://doi.org/10.3390/ su13052660>
- Yalçın, S. (2022), Muhasebe mevzuatı ve standartlarında tarımsal faaliyetler: Muhasebeleştirme ve ölçüm. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 71, 24-43.
- Yalçın, N. (2019). Türkiye’deki akademik araştırmalarda kullanılan ihtiyari tahakkuk modellerinin değerlendirilmesi. *Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 5(17), 576-591.
- Yip, E., Van Staden, C. ve Cahan, S. (2011). Corporate social responsibility reporting and earnings management: The role of political costs. *Australasian Accounting, Business and Finance Journal*, 5(3), 17-34.
- Yoon, B., Kim, B. ve Lee, J.H. (2019). Is earnings quality associated with corporate social responsibility? Evidence from the Korean market. *Sustainability*, 11(15), 1-20.